

An evaluation on master thesis published in Turkey on the knowledge, thoughts and attitudes of healthcare professionals on palliative care

Sağlık çalışanlarının palyatif bakım konusunda bilgi, düşünce ve tutumlarına ilişkin Türkiye’de yayınlanan lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme

Ali Arslanoğlu¹, Mesude Arslan Kabadayı²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye., aliarslanoğlu18@gmail.com, 0000-0002-4454-0397
² Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye., mesudee86@yahoo.com, 0000-0003-1655-094X

ABSTRACT

Aim: The aim of the research was to examine the master theses published in Turkey regarding the knowledge, thoughts and attitudes of employees on palliative care between 2010 and 2021 and to evaluate the results. **Materials and Methods:** In this research, Turkish theses containing the terms "Palliative Care and Information" published between 2010-2021 in the database of the Council of Higher Education (YÖK) National Thesis Center in April 2022 were scanned. As a result of the search, 32 theses were reached. 13 theses on the subjects of "knowledge, thought and attitude of the employees" were found and included in the study. It has been observed that all of these theses, except for one specialization in medicine, are "on leave/accessible". 1 medical specialization thesis that was not accessible was not included in the study, the study was carried out with 12 "on leave/accessible" theses. A form was prepared in excel by the researcher and the data were processed in the form. The data obtained are presented in tables as percentages and numbers. Content analysis was also carried out according to the topics covered by the theses. **Results:** According to this research, a total of 13 master theses were found, 10 of which were master's theses, 3 of which were specialization theses in medicine, and all of these theses except 1 specialization thesis in medicine were "allowed/accessible". For this reason, the sample of the study consists of 12 theses with permission, and it was seen that 7 of the theses examined were written in state and 5 of them were written in foundation universities. **Conclusions:** In one of the 12 dissertation studies examined, nurses had a moderate level of knowledge, and in other dissertation studies, it was found that their healthcare professionals had a low level of knowledge about palliative care and training was needed. It is concluded that the in-service trainings provided increase the level of knowledge of healthcare professionals. It was concluded that the experience of palliative care positively affects the level of knowledge and point of view.

ÖZ

Amaç: Araştırmada, 2010-2021 yılları arasında palyatif bakım konusunda çalışanlarının bilgi, düşünce ve tutumlarına ilişkin Türkiye’de yayımlanmış olan lisansüstü tezlerin incelenmesi ve sonuçların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. **Gereç-Yöntem:** Bu araştırmada, Nisan 2022 tarihinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 2010-2021 yılları arasında yayımlanan "Palyatif Bakım ve Bilgi" terimlerini içeren Türkçe tezler taranmıştır. Tarama sonucunda 32 tez çalışmasına ulaşılmıştır. "Çalışanların bilgi, düşünce ve tutumu" konularını içeren 13 tez bulunmuş ve çalışmaya dahil edilmiştir. Bu tezlerden 1 tıpta uzmanlık tezi hariç hepsinin "izinli/ulaşılabilir" olduğu görülmüştür. Ulaşılabilir olmayan 1 tıpta uzmanlık tezi çalışmaya dahil edilmemiş, çalışma 12 "izinli/ulaşılabilir" tez ile yapılmıştır. Araştırmacı tarafından Excel ortamında bir form hazırlanmış ve formda gruplara veriler işlenmiştir. Elde edilen veriler tablolar oluşturularak yüzde ve sayı olarak gösterilmiştir. Tezlerin ele aldığı konulara göre de çalışmanın amacıyla uyumlu olarak içerik analizi yapılmıştır. **Bulgular:** Bu araştırma sürecinde, 10'u yüksek lisans, 3'ü tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 13 lisansüstü tez bulunmuş, bu tezlerden 1 tıpta uzmanlık tezi hariç hepsinin "izinli/ulaşılabilir" olduğu görülmüştür. Bu nedenle çalışmanın örneklemini izinli 12 tez oluşturmakta olup incelenen tezlerden 7 tanesi devlet, 5 tanesi de vakıf üniversitelerinde yazıldığı görülmüştür. **Sonuç:** İncelenen 12 tez çalışmasının birinde hemşirelerin bilgi düzeyi orta seviyede olduğu diğer tez çalışmalarında ise sağlık çalışanlarının palyatif bakım konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve eğitime ihtiyaç duyulduğu sonucu bulunmuştur. Verilen hizmet içi eğitimlerin çalışanların bilgi düzeyini artırdığı sonucuna varılmıştır. Palyatif bakım tecrübesinin, bilgi düzeyini ve bakış açısını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır..

ARTICLE INFO/MAKALE BİLGİSİ

Key Words: Palliative Care, Level of Knowledge, Thoughts and Attitudes

Anahtar Kelimeler: Palyatif Bakım, Bilgi Düzeyi, Düşünce ve Tutum

DOI: 10.5281/zenodo.6770184

Corresponding Author/Sorumlu Yazar: Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye., aliarslanoğlu18@gmail.com, 0000-0002-4454-0397.

Received Date/Gönderme Tarihi: 16.05.2022

Accepted Date/Kabul Tarihi: 10.06.2022

Published Online/Yayımlanma Tarihi: 30.06.2022

GİRİŞ

Palyatif bakım (PB), Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yetişkin ve pediatrik hastaların acılarının önlenmesi, giderilmesi ve ailelerinin yaşam kalitesini etkileyen hastalıklarla ilişkili sorunlarla baş etmesi olarak tanımlanmaktadır (1). Her yıl yaklaşık 40 milyon insanın palyatif bakıma ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Bu bakıma ihtiyaç duyan 20 milyon insanın hayatının son döneminde olduğu ve ancak %14'ünün

palyatif bakım hizmetlerinden faydalandığı DSÖ istatistik verilerinde belirtilmektedir (1,2). Nüfusun yaşlanması, kronik prevalansın artması, hastalıklar ve yaşam kalitesine olan ilginin artması palyatif bakım ihtiyacının dünya çapında artacağını göstermektedir (3,4).

Kronik hastalık ve tedavileri nedeni ile birçok sağlık sorunları bulunan hasta vardır. Bu hastaların ve ailelerinin mevcut durumlarının sağlık profesyonelleri tarafından

değerlendirilerek ve hasta, ailesi ve yakınlarının yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak alanında bilgili ve uzman birçok sağlık profesyonellerinden oluşan multidisipliner bir ekip ile sunulan sağlık hizmetiyle mümkün olabileceği belirtilmiştir. Palyatif bakım ekibi olarak genellikle; uzman hekimler (tıbbi onkologlar, palyatif bakım uzmanları, psikiyatri uzmanları, ağrı uzmanları), hemşireler (klinik hemşireler, palyatif bakım alanında uzmanlaşmış hemşireler), psikologlar, diyetisyenler, fizyoterapistler, fizyoterapi teknisyeni ve sosyal çalışmacı yer almaktadır (5-7). Bu meslek gruplarının dışında, hastanın gereksinimlerine göre anestezi uzman hekimleri, rehabilitasyon ekibi (fizik tedavi uzman hekimleri), cerrahi uzman hekimleri ve eczacılar da ekibe destek amacıyla dahil olabilmektedir. Sağlık profesyonellerinin dışında ayrıca palyatif bakım ekibine çeşitli sorumlulukları ve farklı rolleri bulunan aile üyeleri de dahil olabilmektedirler. Aile üyeleriyle beraber hasta bakıma gönüllü olan kişilerin de bakım sağlayıcı rolleri vardır. Palyatif bakım hastaları ve aileleri için sunulan bakımın kalitesi için, kullanılan kaynakların amacına uygun bir biçimde kullanılması bununla birlikte hasta ile birlikte ailelerin sunulan sağlık ve bakım hizmetinden duydukları memnuniyetinin artırılması için ise palyatif bakım ekibinin tüm üyelerinin iş birliği içerisinde çalışması gerekmektedir (2).

Palyatif bakım becerileri, ölümü onurlu bir şekilde tanımlamayı ve ölmekte olan hastalarla rahat olmayı içerir. Tıp mesleğinde olmak, yaşamın bazı noktalarında ölüm ve yaşam sonu bakımı ile uğraşmayı ve bununla başa çıkmak için zihinsel olarak hazırlıklı ve gerekli becerilere sahip olmayı gerektirir (3). Palyatif bakım hizmetlerinin başarılı bir şekilde sağlanmasını etkileyen önemli faktörlerden biri, sağlık çalışanlarının bilgi, tutum, inanç ve deneyimleridir (4).

GEREÇ-YÖNTEM

Bu çalışma, sağlık sektöründe palyatif bakım konusunda çalışanlarının bilgi, düşünce ve tutumlarına yönelik, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında ilgili konunun ele alındığı tezlerin değerlendirilmesiyle, oransal analiz yapılarak genel bir sonuç çıkarmak amacıyla yapılmış ve "sistemik derleme" türünde planlanmıştır. Nisan 2022 tarihinde YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yapılan taramada 2010-2021 yılları arasında Türkçe olarak yayınlanan tezlerden "Palyatif Bakım ve Bilgi" terimleri ile yapılan tarama sonucunda ulaşılan 32 tez içerisinde "çalışanların bilgi, düşünce ve tutumu" incelenmiş tezler çalışmaya dahil edilmiştir. Belirlenen konuyu kapsayan 13 tez bulunmuştur. Bu tezlerden 1'i olan tıpta uzmanlık tezi hariç hepsinin "izinli/ulaşılabilir" olduğu görülmüştür. Ulaşılabilir olmayan 1 tıpta uzmanlık tezi çalışmaya

dahil edilmemiş, çalışma 12 "izinli/ulaşılabilir" tez ile yapılmıştır. Araştırmacı tarafından excel ortamında bir form hazırlanmış ve formda belirlenmiş gruplara veriler işlenmiştir. Kaydedilen veriler yüzde ve sayı olarak tablolar halinde düzenlenmiştir. Tezlerin ele aldığı konulara göre de çalışmanın amacıyla uyumlu olarak içerik analizi yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Nisan 2022 tarihinde yapılan taramada belirlenen kriterleri taşıyan 13 tez bulunmuş ve çalışmaya dahil edilmiştir. Bu tezlerden 1'i olan tıpta uzmanlık tezi hariç hepsinin "izinli/ulaşılabilir" olduğu görülmüştür. Bu nedenle çalışmanın örneklemini izinli 12 tez oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı kapsamında bulunan lisansüstü tezler değerlendirilmiştir. Araştırmacı tarafından excel ortamında bir form hazırlanmış ve formda belirlenmiş başlıklara veriler işlenmiştir. Bu formda tezlerin; "yıllarına, türlerine, tezlerin yazıldığı üniversite adlarına, çalışma gruplarına, veri toplama tekniklerine, kullanılmış ölçeklere, araştırma konularına, örneklem sayılarına, tezin amaç ve sonuçlarına" göre başlıklar belirlenmiştir. Sonrasında belirlenmiş başlıklara ait veriler kodlama formuna işlenmiş ve istenen veriler toplanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında Türkçe olarak yayınlanan tezlere ulaşılarak "Palyatif Bakım ve Bilgi" terimi ile yapılan tarama sonucunda ulaşılan teze" içerisinde "çalışanların bilgi, düşünce ve tutumu" incelenmiş tezler çalışmaya dahil edilmiştir. Excel ortamında bir form hazırlanmış ve formda belirlenmiş gruplara veriler kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler tabloda sayı ve yüzde olarak belirtilecek şekilde düzenlenmiştir. Tezlerin ele aldığı konulara göre de çalışmanın amacıyla uyumlu olarak içerik analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada, 2'si tıpta uzmanlık, 10'u yüksek lisans tezi olmak üzere toplam 12 lisansüstü tez bulunmuştur. Ulaşılan tezlerin içerikleri detaylı incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına ait bulunan bulgular, aşağıda belirtilmiş tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 1.İncelenen lisansüstü tezlerin türlerine ve tezlerin izin durumlarına göre dağılımı

Tez Türü	İzinli	İzinsiz/ Ulaşılamayan
Yüksek Lisans	10	-
Tıpta Uzmanlık	2	1
Doktora	-	-
Toplam	12	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırılan konuyla alakalı olarak yayınlanan tüm yüksek lisans tezlerin tamamının izinli, 1 tane tıpta uzmanlık tezinin izinsiz olduğu görülmüştür. Doktora tezi bulunmamıştır.

Tablo 2. İncelenen lisansüstü tezlerin türüne ve yıllara göre dağılımı

Tezin Yılı	Doktora	Yüksek Lisans	Tıpta Uzmanlık	Toplam
2010	-	1	-	1
2011	-	-	-	-
2012	-	-	-	-
2013	-	-	-	-
2014	-	-	-	-
2015	-	1	-	1
2016	-	1	-	1
2017	-	-	-	-
2018	-	-	-	-
2019	-	4	-	4
2020	-	2	-	2
2021	-	1	2	3
	-	10	2	12

Tablo 3. İncelenen lisansüstü tezlerin yayımlandığı üniversite türü ile yıllara göre dağılımı

Devlet Üniversitesi				Vakıf Üniversitesi			
Tezin Yılı	Tıpta Uzmanlık	Yüksek Lisans	Toplam	Tezin Yılı	Tıpta Uzmanlık	Yüksek Lisans	Toplam
2010	-	-	-	2010	-	1	1
2011	-	-	-	2011	-	-	-
2012	-	-	-	2012	-	-	-
2013	-	-	-	2013	-	-	-
2014	-	-	-	2014	-	-	-
2015	-	1	1	2015	-	-	-
2016	-	1	1	2016	-	-	-
2017	-	-	-	2017	-	-	-
2018	-	-	-	2018	-	-	-
2019	-	1	1	2019	-	3	3
2020	-	1	1	2020	-	1	1
2021	2	1	3	2021	-	-	-
	2	5	7			5	5

Tablo 4. İncelenen tezlerin yayımlandığı üniversite adlarına göre dağılımı

Üniversite Adı	Sayı	%	Üniversite Adı	Sayı	%
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	2	16,7	Bozok Üniversitesi	1	8,3
İstanbul Okan Üniversitesi	2	16,7	Koç Üniversitesi	1	8,3
Başkent Üniversitesi	1	8,3	Biruni Üniversitesi	1	8,3
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	8,3	Sakarya Üniversitesi	1	8,3
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	8,3	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	8,3

Tablo 5. İncelenen tezlerin yazıldığı anabilim dalına göre dağılımı

Anabilim Dalı	Sayı	%
Hemşirelik Ana Bilim Dalı	10	83,3
Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı	1	8,3
Anestezi Reanimasyon Ana Bilim Dalı	1	8,3

Tablo 6. İncelenen tezlerin yapıldığı hastane türüne göre dağılımı

Kamu (n=9)				Özel (n=1)							
Tek Kurumda Yapılma Sayısı		%		Tek Kurumda Yapılma Sayısı		%		Çoklu Kurumda Yapılma Sayısı		%	
3	25	6	50	0	0	1	8,3	2	16,7		

Tablo 2’de görüldüğü gibi yazılan tezlerin türleri değerlendirildiğinde, en fazla tez türünün yüksek lisans (n=10) olduğu görülmüştür.

Tablo 3 incelendiğinde, 2010-2021 yılları arasında devlet üniversitelerinde 7, vakıf üniversitelerinde 5 tezin yazıldığı tespit edilmiştir. Devlet üniversitelerinde yazılan 7 tezin 5 tanesinin yüksek lisans, 2 tanesinin tıpta uzmanlık tezi olduğu, vakıf üniversitelerinde yazılan 5 tezin hepsinin yüksek lisans tezi olduğu görülmüştür. Tezlerin çoğunun (n=7) devlet üniversitelerinde yazıldığı görülmüştür.

Tablo 4 incelendiğinde toplam 10 üniversitede belirlenen konu ile ilgili tez yazıldığı görülmüştür. Sağlık Bilimleri Üniversitesi ve İstanbul Okan Üniversitelerinde konuyla ilgili iki adet tez, diğer her üniversitede birer tez yazıldığı belirlenmiştir.

Tablo 7. İncelenen tez çalışmalarının yapıldığı illere göre dağılımı

Araştırmanın Yapıldığı İl	Sayı	%	Araştırmanın Yapıldığı İl	Sayı	%
İstanbul	4	25	Kocaeli	1	6,25
Tokat	2	12,5	Sakarya	1	6,25
Ankara	2	12,5	Samsun	1	6,25
Kayseri	1	6,25	Aksaray	1	6,25
İzmir	1	6,25	Adana	1	6,25
Yozgat	1	6,25			

Tablo 8. İncelenen tez çalışmalarının örneklem büyüklüğüne göre dağılımı

Örneklem Büyüklüğü	Sayı	Oran
0-99	3	25
100-199	2	16,7
200-299	2	16,7
300 ve üzeri	5	41,7

Tablo 9. İncelenen tez çalışmalarında kullanılan yöntemlere göre dağılımı

Yöntem	Sayı	Oran
Nitel	0	0
Nicel	12	100

Tablo 10. İncelenen tez çalışmalarında kullanılan ölçeklere göre dağılımı

Ölçek Adı	Ölçek Madde Sayısı	Kullanım Sayısı	%
Palyatif Bakım Bilgi Testi (PBBT): Nakazawa ve ark. (2009)	20	5	38,5
Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ): Kain, Gardner ve Yates. (2009)	26	2	15,4
Frommelt Ölmekte Olan Bireye Bakım Vermeye İlişkin Tutum Ölçeği (FATCOD):Frommelt. (1988)	30	2	15,4
Duygusal Emek Ölçeği (DEÖ): Grandey. (1999)	26	1	7,7
Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA): Kim Lutzen. (1994)	30	1	7,7
İyi Ölüm Ölçeği (İÖÖ): Schwartz ve ark. (2003)	17	1	7,7
Ölüme Karşı Tutum Ölçeği: Wong ve ark. (1994)	26	1	7,7

Tablo 11. İncelenen tez çalışmalarında çalışılan meslek gruplarına göre dağılımı

Çalışma grubu	Sayı	%
Hemşire	8	67
Sağlık çalışanları	3	25
Hekim	1	8

Tablo 5 incelendiğinde toplam 3 anabilim dalında belirlenmiş konu ile ilgili tez yazıldığı tespit edilmiş olup en fazla tezin hemşirelik anabilim dalında (n=10, %83,3) yazıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde konu ile ilgili en fazla tez çalışmasının kamu kurumlarında yapıldığı (n=9, %75) görülmüştür. Kamu kurumlarında yapılan tezler incelendiğinde %25'inin tek bir kamu hastanesinde, %50'sinin ise birden fazla kamu hastanesinde yapıldığı bulunmuştur. Konu ile ilgili çalışmanın özel kurumlarda yapılma durumu incelendiğinde sadece bir çalışmanın

birden fazla özel kurumlarda yapılmış olduğu hem özel hem de kamu kurumlarında yapılma oranının %16,7 olduğu, tek bir özel kurum da ise çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde konu ile ilgili çalışmaların toplam 11 farklı ilde yapıldığı tespit edilmiştir. 12 tane tezin 3 tanesi farklı illerdeki hastanelerle birlikte yürütüldüğünden sayı örneklemden fazla görülmektedir. En fazla tez çalışmasının İstanbul (n=4, %25), sırasıyla Tokat ve Ankara ilinde bulunan (n=2, %12,5) hastanelerde

Tablo 12. İncelenen tezlerin içerikleri

Yazar/ Yıl	Araştırma Amacı	Örneklem Büyüklüğü	İstatistiksel Analiz	Kullanılan Anket/ Ölçek	Araştırmanın Hipotezi/ Sorular	Araştırma Sonucu
Erman Mengeş /2021	Palyatif Bakım hakkındaki bilgi düzeylerinin ve düşüncelerinin incelenmesi hedeflenmiştir.	81 doktor ve hemşire	Kikare testi	Araştırmacı tarafından geliştirilen 20 maddelik anket uygulanmıştır	Hipotez ya da soru bulunmamaktadır.	Eğitim aldıklarını belirten çalışanların ve sağlık sektöründe daha uzun süreli görev yapan tecrübeli çalışanların palyatif bakımın öğrenmesi gereken hastaları daha doğru bildikleri görülmektedir. Palyatif bakımlarda verilen hizmetleri de dünya genelinde kabul gören, mevcut güncel görüşlere daha uygun olarak tanımlayabildikleri fark edilmektedir. Biyopsikosozial iyilik halinin parçalarından olan psikososyal desteğin ve spirüel/dini desteğin sağlanmasını, Palyatif Bakımda gereken bir komponent olarak daha yüksek oranda gördükleri anlaşılmaktadır.
Begüm Yıldırım/ 2021	Aile hekimlerinin palyatif bakım alanındaki bilgi ve tutumlarını değerlendirmiştir.	319 asistan hekim	Tanımlayıcı istatistikler, histogram, Q-Q plot ve Kolmogorov-Smirnov testi, Kruskal-Wallis testi, Mann Whitney U testi, Fischer's Exact testi, ANOVA testi, Korelasyon ve Spearman testi	Araştırmacı tarafından geliştirilen 34 maddelik anket uygulanmıştır.	Hipotez ya da soru bulunmamaktadır.	Aile hekimlerinin palyatif bakım hasta tecrübesinin yetersiz olduğu, bilgi düzeylerinin çok yüksek olmadığı, palyatif bakımda çalışmayı büyük oranda istemedikleri, palyatif bakım tecrübesinin bilgi düzeyini artırdığı, çalışan hastaneden bu alanda bilgi edinmenin bakış açısı da bilgi düzeyini de olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.
Nurhan Damak/ 2020	Hemşirelerinin iyi ölüm algıları ve PB hizmetleri hakkında bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacı ile yapılmıştır.	237 hemşire	Tanımlayıcı istatistikler, Mann Whitney U testi, Bonferroni Düzeltmeli Mann Whitney U testi, Spearman Rho Korelasyon Analizi, Kruskal Wallis testi, Shapiro Wilks testi, Q-Q grafikler ve histogramlar ile değerlendirilmiştir.	Palyatif Bakım Bilgi Testi ve İyi Ölüm Ölçeği	1. Hemşirelerin PB hakkındaki bilgi düzeyleri hangi düzeydedir? 2. Hemşirelerin iyi ölüm algıları ne düzeydedir? 3. Hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri iyi ölüm algıları ve PB hizmetleri hakkındaki bilgi düzeylerini etkiliyor mu?	Hemşirelerin PB bilgi düzeyleri orta düzeyde ve iyi ölüm algılarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Sosyo demografik özelliklerde ise sadece cinsiyet açısından anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Kadın hemşirelerin iyi ölüme yönelik algıları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 12. İncelenen tezlerin içerikleri (Devam)

Yazar/ Yıl	Araştırma Amacı	Örneklem Büyüklüğü	İstatistiksel Analiz	Kullanılan Anket/ Ölçek	Araştırmanın Hipotezi/Sorular	Araştırma Sonucu
Beyza Nur Erel/ 2020	Yenidoğan yoğun bakımda çalışan hemşirelerin duygusal emek düzeylerinin PB' a yönelik tutumlarını belirlemek amacı ile yapılmıştır.	96 hemşire	Mann Whitney-U testi, Kruskal-Wallis testi, korelasyon analizi, Spearman'ın sıra korelasyonu	Duygusal Emek Ölçeği Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği	1. Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin duygusal emek düzeyi nedir? 2. Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin palyatif bakıma yönelik tutumları nedir? 3. Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin duygusal emek düzeyini etkileyen faktörler nelerdir? 4. Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin yenidoğan palyatif bakım tutumunu etkileyen faktörler nelerdir? 5. Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin duygusal emek düzeyi ile yenidoğan PB' a yönelik tutumları arasında ilişki var mıdır?	Hemşirelerin Duygusal Emek Ölçeği'nin yüzyesnel davranış alt boyutu ile Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin kaynaklar alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Duygusal Emek Ölçeği'nin gerçek duyguları bastırma alt boyutu ile Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin klinik alt boyutu arasında ise istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.
Rukiye Mermer / 2021	Hemşirelerin PB ile ilgili bilgi düzeylerini ve ölüm kavramına yönelik tutumlarını incelemek amacı ile yapılmıştır.	390 hemşire	Shapiro-Wilk Testi, Pearson Korelasyon Testi ve Kruskal Wallis Testi	Palyatif Bakım Bilgi Testi, Ölüm Tutum Profili Ölçeği	Hipotez ya da soru bulunmamaktadır.	Hemşirelerin Palyatif Bakım Bilgi Testi ölçeğinin toplam puan ortalamasının 5,63±2,78 puan olarak oldukça düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Palyatif Bakım Bilgi Testi alt boyutları incelendiğinde; ağrı alt boyutunun puan ortalamasının 1,47±1,02, felsefe alt boyutunun puan ortalamasının 1,20±0,77, psikiyatrik problemler alt boyutunun puan ortalamasının 1,33±1,04, gastrointestinal problemler alt boyutunun puan ortalamasının 1,08±0,98 ve dispne alt boyutu puan ortalamasının 0,52±0,71 olduğu bulunmuştur. Ölüm Tutum Profili Ölçeği puanları incelendiğinde ise ölüm korkusu ve ölümden kaçınma alt boyut puan ortalamasının 4,01±0,48, kaçış kabullenme alt boyut puan ortalamasının 3,92±0,63, tarafsız kabullenme ve yaklaşım kabullenme alt boyut puan ortalamasının 3,92±0,63 olduğu bulunmuştur.

Tablo 12. İncelenen tezlerin içerikleri (Devam)

Yazar/ Yıl	Araştırma Amacı	Örneklem Büyüklüğü	İstatistiksel Analiz	Kullanılan Anket/ Ölçek	Araştırmanın Hipotezi/Sorular	Araştırma Sonucu
Hilal Hatice Yapar / 2019	İstanbul ilinde PB Merkezlerinde çalışan hemşirelerin yaşam sonu bakıma karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.	171 hemşire	Tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U testi, Shapiro-Wilk testi, Kruskal-Wallis test, Dunn-Bonferroni post-hoc test, Pearson korelasyon analizi	Frommelt Ölmette Olan Bireye Bakım Vermeye İlişkin Tutum Ölçeği	<ol style="list-style-type: none"> Hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerine göre yaşam sonu bakıma karşı tutum ve davranışlarının puan ortalaması nedir? Hemşirelerin PB konusundaki deneyim süreleri yaşam sonu bakıma karşı tutum ve davranışlarını etkiliyor mu? Hemşirelerin hasta ve yakınlarıyla aralarındaki ilişkinin yaşam sonu bakıma karşı tutum ve davranışlarına etkisi var mı? 	Hemşirelerin yaşam sonu bakıma yönelik bilgi aldıklarını söyledikleri halde bilgilerinin yeterli olmadığı, yaşam sonu bakıma yönelik kalıcı bilgilerin çoğunlukla hizmet içi eğitim alan hemşirelerde görüldüğü belirlenmiştir.
Medine Demirgil / 2019	Acil servis çalışanlarının PB hizmetleri ile ilgili bilgi düzeylerinin eğitim düzeylerinin ve yaşam sonu hizmetlere ilişkin bakıma olan yaklaşımlarının incelenmesi ve bunlarla birlikte ahlaki duyarlılık ile ilişkisini incelemek amacı ile yapılmıştır.	100 sağlık çalışanı	Tanımlayıcı istatistikler, Tek Yönlü Varyans Analizi, T Testi	Ahlaki Duyarlılık Anketi (ADA)	<ol style="list-style-type: none"> Acil serviste çalışanlarının PB' a yönelik algıları nedir? Acil servis çalışanlarının PB ve yaşam sonu bakım süreci ile ilgili fikirleri nedir? Acil servis çalışanlarının PB ve yaşam sonu bakım sürecine yönelik ifadeler katılma durumları nasıldır? Ahlaki Duyarlılık Anketi maddelerindeki ifadeler katılma durumları nedir? Acil servis çalışanlarının PB bilgi düzeyleri nasıldır? Ahlaki duyarlılıkları ve ahlaki duyarlılık alt boyutları nasıldır? Sosyo-demografik özellikleri ile Ahlaki Duyarlılık Anketi'nin toplam puanları arasında ilişki var mıdır? Ahlaki Duyarlılık Anketi ile PB anketi ile karşılaştırılması arasında ilişki var mıdır? Ahlaki Duyarlılık Anketi ile PB anketi alt boyutlarının karşılaştırılması arasında ilişki var mıdır? 	Araştırmaya katılan acil servis çalışanlarının PB anketi puan ortalaması 49,10 olarak bulunmuştur. Çalışma sonuçları PB hakkında bilgi düzeylerinin olması gereken düzeyde olmadığını göstermektedir. Araştırmaya katılan acil servis çalışanlarının çoğu çalışmaları kurumda birim içi eğitim programının bulunmadığını belirtmiştir. PB ve ahlaki duyarlılık konularında farkındalık oluşturabilmek için eğitim müfredatlarında PB hizmetleri ile ilgili eğitimlerin verilmesine ihtiyaç vardır. Mezuniyet sonrası ise birim içi eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrenilen bilgilerin güncelliğini koruması için eğitimlerin belirlenmiş aralıklarla düzenli olarak devam etmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 12. İncelenen tezlerin içerikleri (Devam)

Yazar/ Yıl	Araştırma Amacı	Örneklem Büyüklüğü	İstatistiksel Analiz	Kullanılan Anket/ Ölçek	Araştırmanın Hipotezi/Sorular	Araştırma Sonucu
Müge Acaralp / 2019	Yenidoğan yoğun bakımında çalışan hemşirelerin yenidoğan PB uygulamalarının ve tutum düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.	245 hemşire	Tanımlayıcı istatistikler, ANOVA testi ve Bağımsız t testi	Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği	Hipotez ya da soru bulunmamaktadır.	Hemşirelerin yenidoğan palyatif bakım konusunda eğitim ihtiyacı olduğu bulunmuştur.
Merziye Altay/ 2019	Onkoloji kliniklerinde çalışan ve kanser tanılı hastalara bakım veren hemşirelerde, PB hizmetleri hakkında verilen eğitimlerin PB' a ilişkin bilgi düzeylerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.	56 hemşire	Tanımlayıcı analizler, Spearman Korelasyon, Mann Whitney-U testi, Kruskal Wallis testi, Wilcoxon Rank ve McNemar testleri	Palyatif Bakım Bilgi Testi	1. Hemşirelerin sosyo demografik özellikleri, PB eğitimi almış olma durumları ve PB hakkında bilgi durum düzeyleri nedir? 2. PB eğitimi öncesi ve sonrasında hemşirelerin PB hizmetleri hakkındaki bilgi düzeyleri arasında fark var mı? 3. Sosyo demografik özellikler ile verilen eğitim sonrası PB bilgi düzeyleri arasında fark var mıdır?	Verilen PB eğitiminin hemşirelerin bilgi düzeylerini etkili ve olumlu bir şekilde yükselttiği bulunmuştur.
Gülsüm Kehrbar/ 2016	Hemşirelerin PB ilişkin bilgilerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.	502 hemşire	Sayı ve yüzde testleri, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri	Palyatif Bakım Bilgi Testi (PBBT)	1. Hemşirelerin PB' a ilişkin bilgi düzeyleri yeterli mi? 2. Araştırmaya katılan hemşirelerin bazı belirleyici özellikleri hemşirelerin bilgi düzeyini etkilemekte mi?	Araştırmaya katılan hemşirelerin PB ilişkin bilgi düzeylerinin düşük (6.29±3.38) olduğu bulunmuştur. Hemşirelerin öğrenim durumu, çalıştığı bölüm, çalıştığı birim gibi bazı belirleyici özelliklerinin bilgi düzeylerini etkilemiş olduğu çalışma sonucunda bulunmuştur.

Tablo 12. İncelenen tezlerin içerikleri (Devam)

Yazar/ Yıl	Araştırma Amacı	Örneklem Büyüklüğü	İstatistiksel Analiz	Kullanılan Anket/ Ölçek	Araştırmanın Hipotezi/Sorular	Araştırma Sonucu
Ahmet Seven / 2015	Palyatif Bakım Bilgi Testi Türkçe formunun, güvenilir ve geçerli bir değerlendirme aracı olup olmadığı amacıyla aynı zamanda hemşirelerin PB hakkındaki bilgi düzeyleri ile ölüm sürecindeki hasta bakımına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.	350 hemşire	Yüzdellik, ortalama, geçerlik ve güvenilirlik analizleri, Mann Whitney U, Kruskal Wallis-H ve Pearson's korelasyon testi	Frommelt Ölmekte Olan Bireye Bakım Vermeye İlişkin Tutum Ölçeği ve Palyatif Bakım Bilgi Testi	1. Palyatif Bakım Bilgi Testi Türk toplumu için geçerli, güvenilir ve uygun bir ölçek mi? 2. Hemşirelerin PB puanları yüksek düzeyde mi? 3. Hemşirelerin ölüm sürecinde olan hastaya bakım verme tutumları olumlu mu? 4. Hemşirelerin sosyo demografik özellikleri, PB bilgi düzeyi ve ölüm sürecinde olan hastaya bakım verme tutumlarını etkiler mi? 5. Ölüm kavramı ve PB'a ilişkin özellikler hemşirelerin PB bilgi düzeyi ve ölüm sürecindeki hastaya bakım sunmaya yönelik tutumlarını etkiler mi?	Palyatif Bakım Bilgi Testi hemşirelerin bilgi düzeyini ölçmek için geçerli ve aynı zamanda güvenilir bir ölçek olarak kullanılmıştır. Hemşirelerin PB bilgi düzeyleri ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Ölüm sürecinde olan hastaya bakım vermeye yönelik tutumları ise orta düzeyde olumlu olduğu görülmüştür. Çalışma yılı, medeni durumu, öğrenim durumu ve çalışılan birimlerin hemşirelerin PB bilgi düzeylerini etkilediği sonucu bulunmuştur. Ancak ölüm sürecinde olan hastaya bakım verme tutumlarını ise etkilemediği sonucuna varılmıştır.
Gülşay Turgay/ 2010	Sağlık personelinin PB ilişkin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.	369 sağlık personeli (235 hemşire, 84 doktor, 18 fizyoterapist, 16 diyetisyen, 7 sağlık memuru, 5 sosyal hizmet uzmanı, 4 psikolog)	Tanımlayıcı testler, One Way Anova, Kruskal Wallis, chi-square testleri	Araştırmacı tarafından geliştirilen 35 maddelik anket uygulanmıştır	1. PB'yi nasıl tanımlamaktadır? 2. PB ve PB amacı ile ilgili görüşleri nelerdir? 3. PB hizmetlerinden faydalanabilecek hasta bireyleri nasıl tanımlanmaktadır? 4. PB hizmetlerinin eğitim ve öğretim programlarına eklenmesine yönelik fikirleri nelerdir? 5. Ülkemizde PB bilincinin oluşmaması ve gelişmemiş olmasının nedenlerine yönelik fikirleri nelerdir? 6. PB hakkında yaygın görüşlere katılımları nasıldır? 7. Sağlık personelleri arasında PB hizmetlerine yönelik görüşler açısından farklılık var mı? 8. PB hizmetlerine yönelik bilgili olma durumları ile PB'a yönelik görüşleri arasında fark var mı? 9. Sosyodemografik özellikler açısından PB'a ilişkin görüşler arasında farklılık var mıdır?	Çalışanlar PB hizmetlerinin henüz gelişmemiş ve farkındalığın oluşmaması olmasının nedenlerinin başında önemsenmemesi ve eğitim yetersizliği olarak göstermişlerdir. PB ekibine dahil olması gereken üyeler arasında din görevlisi, eczacı ve sosyal hizmet uzmanını tanımlamamaları PB uygulamalarının sağlık personeli tarafından olması gerektiği gibi algılanmamış olduğunu göstermektedir.

yapıldığı tespit edilmiştir. Diğer illerde ise en az bir tane tez çalışmasının yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde en fazla örneklemin 300 ve üzeri kişi aralığında (n=5, %41,7) yapıldığı, 0-99 kişi aralığında ise (n=3, %25), 100-199 ve 200-299 kişi aralığında (n=2, %16,7) örneklem büyüklüğü kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde tüm tez çalışmalarında nicel yöntemler kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 10 incelendiğinde tez çalışmalarının 5 tanesinde 2009 yılında Nakazawave arkadaşları tarafından geliştirilen Palyatif Bakım Bilgi Testi (PBBT) kullanıldığı tespit edilmiştir. Bir tezde 2 ölçek kullanıldığı için 13 ölçek üzerinden analiz yapılmıştır.

Tablo 11 incelendiğinde tez çalışmaları en fazla hemşire meslek gurubu (n=8, %67) ile yapıldığı görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Palyatif bakım gereksinimi, kronik hastalıkların ve yaşlanan nüfus sayısının bir sonucu olarak artmaya devam edecektir. Hastalık sürecinde erken değerlendirildiğinde etkili olan palyatif bakım sadece hastaların yaşam kalitesini iyileştirmekle kalmayıp gereksiz hasta yatışı ve gereksiz sağlık hizmeti kullanımını azaltmaktadır. Yaşam kalitesini etkileyen hastalıklara sahip hastaların palyatif bakım erişimindeki en büyük engel, sağlık politikaları uygulayıcıların ve bu politikaları belirleyicilerin palyatif bakım konusundaki eğitim ve farkındalık düzeyi eksikliğidir (7). Avrupa Palyatif Bakım Derneği palyatif bakım hizmet biriminde çalışacak sağlık profesyonellerinin eğitim program içeriklerinin farklı olması gerektiğini belirtmektedir.

Türkiye’de palyatif bakım hizmetlerine ilişkin verilen eğitim programlarını incelediğimizde; tıp fakültesi düzeyinde yan dal uzmanlığı, hemşirelik alanında ise lisans üstü eğitim programları bulunmadığı görülmektedir. Temel tıp ve hemşirelik eğitimlerinde ise palyatif bakım hizmetleri bakım sürecine yönelik kısıtlı bilgiler verilmektedir. Ancak 04 Şubat 2014 tarihinde yayımlanan ‘‘Sağlık Bakanlığı Sertifikalı Eğitim Yönetmeliği’’ doğrultusunda palyatif bakım hemşireliği sertifika programı eğitim alanı olarak ele alınmış ve sertifikalı eğitim programı başlatılmıştır. Avrupa ülkelerinde lisans ve lisansüstü tıp fakültelerinde palyatif bakım eğitimlerinin verildiğini, ABD Kaliforniya Üniversitesi’nde palyatif bakım sertifikalı eğitim programlarının her palyatif bakım meslek grubu için ayrı düzenlendiği görülmektedir. Ülkemizde palyatif bakım sürecinde yer alan tüm sağlık profesyonelleri için eğitim programları düzenlenmelidir (7).

Çalışma kapsamında tezlerin sonuçları incelendiğinde, Damak (2020) tarafından yapılan tez çalışmasında

hemşirelerin bilgi düzeyi orta seviyede olduğu diğer tez çalışmalarında ise çalışanlarının palyatif bakım konusunda bilgi düzeylerinin düşük olduğu ve eğitime ihtiyaç duyulduğu sonucu bulunmuştur. Hizmet içi eğitimi alan çalışanların bilgi düzeyinin arttığı sonucuna varılmıştır. Palyatif bakım tecrübesinin bilgi düzeyini ve bakış açısını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır

2010-2021 yılları arasında yapılan palyatif bakım ile ilgili tezler incelendiğinde; yapılan tezlerin tamamının palyatif bakım ile ilgili farkındalık, tecrübe ve eğitim ile ilgili olduğu görülmektedir. Palyatif bakım ile ilgili verilen eğitimler sonucunda farkındalıkların arttığı görülmüştür.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler kapsamında öneriler; palyatif bakım hizmet sunumu konusunda çalışanların farkındalığının artırılıp birim içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması, lisans ve lisans üstü düzeydeki öğrenim programlarına palyatif bakım hizmetlerinin ders içeriği olarak ilave edilmesi, palyatif bakım hemşireliği alanında sertifika eğitim programlarının oluşturulması, uygulanması bununla birlikte hemşirelerin bu sertifika programlarına katılımları konusunda yönetim tarafından desteklenmesi, sahada çalışan sağlık profesyonellerinin palyatif bakım konusunda bilgi, tutum ve uygulama alanlarında eksikliklerin tespit edilip gerekli eğitim programlarının hazırlanması, palyatif bakımla ilgili yapılan çalışmaların ve güncel gelişmelerin takip edilmesi önerilmektedir.

Araştırmacılara önerilerimiz; palyatif bakım ile ilgili daha farklı alanlarda ve farklı değişkenlerle tezlerin yazılması, yayınlanması olarak belirtebiliriz.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. Integrating palliative care and symptom relief into primary health care: a who guide for planners, implementers and managers, 2018.
2. Mermer R. Hemşirelerin Palyatif Bakıma İlişkin Bilgi Düzeylerinin Ve Ölüme Karşı Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Fen Bilimleri Enstitüsü, 2021.
3. Patel A, Deo’su S, Bhatnagar S. A survey of medical professionals in an apex tertiary care hospital to assess awareness, interest, practices, and knowledge in palliativecare: A descriptive cross-sectional study. Indian J Palliat Care. 2019; 25(2): 172-180.
4. Kim S, Lee K, Kim S. Knowledge, attitude, confidence, and educational needs of palliative care in nurses caring for non-cancer patients: a cross-sectional, descriptive study. BMC Palliat Care. 2020; 19(1): 1-14.
5. Erel BE. Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşirelerinin Duygusal Emek Düzeylerinin Palyatif Bakıma Yönelik Tutumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2020.
6. Dávalos-Batallas V, Mahtani-Chugani V, López-Núñez C, Duque V, Leon-Larios F, Lomas-Campos MDLM, Sanz E. Knowledge, attitudes and expectations of physicians with respect to palliative care in Ecuador: A qualitative study. Int J Environ Res Public Health. 2020; 17(11), 3906.
7. Arslanoğlu A. (Ed). Sağlık Hizmetlerinde Kalite Yönetimi-Hastane Yoğun Bakımlar Ve Palyatif Bakım Kliniklerinde Kalite Yönetimi, Nobel Yayınevi, 2021.
8. Mengeş E. Palyatif Bakım Birimlerinde Çalışanların Palyatif Bakım İle İlgili Bilgi Düzeyleri Ve Düşünceleri Konulu Anket Çalışması. Tıpta Uzmanlık Tezi, İzmir: 2021.

9. Yıldırım B. İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi'ne Bağlı Eğitim Ve Araştırma Hastanelerindeki Aile Hekimliği Asistan Doktorlarının Palyatif Bakıma Dair Bilgi Ve Tutumları. Tıpta Uzmanlık Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2021.
10. Damak N. Hemşirelerin İyi Ölüme Yönelik Algıları Ve Palyatif Bakım Hakkındaki Bilgi Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2020.
11. Yapar HH. Palyatif Bakım Hemşirelerinin Yaşam Sonu Bakıma Yönelik Tutum Ve Davranışlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.
12. Demirgil M. Acil Servis Çalışanlarının Ahlaki Duyarlılığı İle Palyatif Bakım Hakkındaki Düşünceleri Ve Bilgi Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.
13. Acaralp M. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Çalışan Hemşirelerin Yenidoğan Palyatif Bakıma İlişkin Uygulama Ve Tutum Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.
14. Altay M. Onkoloji Hastalarına Bakım Veren Hemşirelere Yönelik Verilen Palyatif Bakım Eğitiminin Hemşirelerin Bilgi Düzeyleri Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019.
15. Kehribar G. Hemşirelerin Palyatif Bakıma İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yozgat: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2016
16. Seven A. Hemşirelerin Palyatif Bakım Hakkındaki Bilgi Düzeyleri Ve Ölmekte Olan Hasta Bakımına İlişkin Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2015.
17. 17. Turgay G. Sağlık Personelinin Palyatif Bakıma İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2010.